

Svetlana Stanțieru
Zinaida Tărăță

UNELE APRECIERI ASUPRA TERMINOLOGIEI DIDACTICE ACTUALE

Orice domeniu științific, tehnic, sociouman dispune de termeni proprii. Suntem conștienți de faptul că terminologia unei discipline nu este o stare, ci un proces niciodată încheiat. Are perfectă dreptate regretatul academician Silviu Berejan menționând că terminologia este „componenta cea mai dinamică a vocabularului, care servește drept sursă principală a completării și lărgirii inventarului de unități lexicale ale limbii comune” [1, p. 60].

La ora actuală, când știința se dezvoltă vertiginos, se produc diverse invenții și, respectiv, schimbări, „problema evoluției terminologiei este de o stringentă actualitate” [3, p. 18]. Aceasta se motivează și prin faptul că dacă în trecut baza de formare a termenilor o constituiau limbile clasice, în prezent asistăm la un proces de îmbogățire a terminologiei îndeosebi din limba engleză. În această ordine de idei, academicianul Silviu Berejan opinează: „în terminologie se disting două clase mari de unități: termeni de proveniență populară, naționali din punctul de vedere al formării și al utilizării lor (apăruți în urma exercitării unor meserii și arte autohtone) și termeni de proveniență cultă, științifică, internaționali, de regulă, din punctul de vedere al formării și al utilizării lor (apăruți în urma dezvoltării civilizației mondiale)” [2, p. 21]. Anume termenii din a doua clasă vor constitui obiectul de cercetare al prezentului studiu. Ne propunem să analizăm termenii din vocabularul didactic actual, din motiv că, așa cum bine observă cercetătoarea Inga Druță, „discursul didactic modern diferă substanțial de modul de exprimare a cadrelor didactice de acum 15-20 de ani” [6, p. 66].

În limbajul didactic actual, întâlnim o serie de termeni-împrumuturi. Împrumuturile constituie în terminologia românească cel mai important mijloc de umplere a „golurilor” terminologice, adică „golurile din sistem care trebuie completate, mai ales în momentul echivalării unei terminologii dintr-o limbă în alta” [7, p. 481]. Împrumuturile confirmă viabilitatea sistemului lexical, caracterul lui deschis, însă în ultimul timp are loc un proces de împrumutare excesivă. Astfel, în didactica actuală¹ vom întâlni termeni ca:

¹ Exemplele sunt excerptate din Temple, Ch., Steele, J., Meredith, K., *Inițiere în metodologia Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice*, Supliment al revistei *Didactica Pro...*, 2001, nr. 1; Temple, Ch., Steele, J., Meredith, K., *Învățare prin colaborare*, Supliment al revistei *Didactica Pro...*, 2002, nr. 7; Cerghit, I., *Metode de învățământ*, Ediția a IV-a revăzută și adăugită, Iași, Polirom, 2006.

*brainstorming*¹ cu explicația „cuvântul provine din elemente engleze *brain* – creier și *storm* – furtună: în traducere fidelă ar însemna *furtună în creier*”; *brainwriting* (brainstorming scris); *brainsketching* (brainstorming cu schițe); *case-studz-method* „metoda situației”; *classbuilders* „(constituirea clasei cooperante) sunt caracterizate de interacțiunile întregii clase”; *clustering* „(din engl.: *cluster* – ciorchine) este o modalitate de organizare grafică a informației prin structurarea, sistematizarea și stabilirea unor conexiuni dintre elementele constituente. Clustering-ul poate proveni dintr-un brainstorming sau poate fi combinat cu el”; *deferred judgement* „metoda evaluării amânate”; *e-learning* „învățarea electronică, învățare prin intermediul mijloacelor electronice”; *feedback* „legătură reciprocă”; *fishbowl* „metoda acvariului sau a interacțiunii observate” (*Exercițiul de fishbowl continuă*); *jigsaw puzzle* „metoda mozaicului” (metoda grupurilor interdependente); *learning* „procesul învățării”; *model devices* „metode de modelare”; *teaching* „procesul predării”; *teambuilders* „(constituirea echipei) sunt utilizate pentru a forma un spirit de echipă. Aceste activități contribuie la cunoașterea membrilor echipei, la împărtășirea informației și sunt necesare pentru a forma un climat favorabil și de încredere”; *sistemul mastery learning* „învățarea deplină”; *învățământ on-line* „învățământ la distanță, învățământ pe Web” etc.

În opinia lingvistului Eugeniu Coșeriu, termenii constituie „limbi speciale”, asemănătoare cu „argourile” folosite „cu scopul de a nu fi înțelese de către cei care nu aparțin unei anumite comunități sau ca *limbi secrete*” [4, p. 45]. Ridicolă situație: se pare că utilizarea abuzivă a unor astfel de termeni „speciali” poate constitui un „limbaj secret” nu doar pentru „cei care nu aparțin unei anumite comunități”, ci chiar pentru specialiștii înșiși. Pornim de la premisa că foarte multe cadre didactice, de vârstă medie, nu posedă nici noțiuni elementare de limbă engleză (în perioada formării lor, se studia, în cele mai multe cazuri, limba franceză), ceea ce ridică diverse probleme atât de pronunțare a acestor termeni, cât și de scriere a lor.

Alexandru Dârul susține că „împrumuturile lexicale noi, inclusiv termenii, pătrund în limba noastră în ultimele decenii pe cale scrisă, fapt ce a determinat încadrarea acestora în sistemul lexical al limbii române în forma lor originală. Or, aceasta creează incomodități în ce privește utilizarea pentru o bună parte de vorbitori ai limbii române” [5, p. 4-5]. Vom menționa că în literatura de specialitate exemplele de mai sus sunt considerate xenisme, numite și cuvinte străine sau cuvinte aloglote. Deși împrumutul de termeni din alte limbi reprezintă unul din mijloacele principale de formare și completare a vocabularelor specializate, considerăm totuși că în unele studii se exagerează în utilizarea elementelor de origine străină.

¹ Ținem să menționăm că din seria cuvintelor prezentate doar cuvântul *brainstorming* „tehnică de lucru în colectiv, având ca scop stimularea dirijată a creativității individuale, prin participarea liberă și spontană la discuții a tuturor membrilor unui grup” este înregistrat în *DEXI* și în *Dicționarul de pedagogie* de Sorin Cristea, Chișinău, Litera Educațional, 2002, dar aici, spre deosebire de majoritatea surselor consultate, temenul de bază este *asaltul de idei*, iar în paranteze este indicat *brainstorming*.

Au perfectă dreptate specialiștii, divizând împrumuturile în „necesare” și de „lux” [9, 10]. Din categoria celor „necesare” fac parte cuvintele „care nu au corespondent românesc sau care prezintă anumite avantaje în raport cu termenul autohton (precizie, brevilocvență, expresivitate, circulație internațională)” [10, p. 85], iar împrumuturile „de lux” reprezintă „împrumuturi inutile și, în unele cazuri, chiar dăunătoare. Ele sunt nemotivate sau posedă motivații de tip negativ, precum veleitarismul intelectual și afectarea, traduse prin snobism lingvistic, insuficiența cunoaștere a resurselor limbii materne, comoditatea sau graba care – mai ales în cazul ziariștilor – nu le permit să reflecteze asupra echivalențelor lexicale, pentru a alege termenul cel mai adecvat” [*idem*, p. 94-95].

Probabil, va trebui să se scurgă mult timp, până unii din termenii menționați să devină cu adevărat „necesari” specialiștilor. De ce să utilizăm *training* când avem în limba română „pregătire, instruire profesională”, *text-book* pentru „manual, curs universitar”, *workshop* pentru „seminar, atelier de lucru” etc.? Totuși recunoaștem că unii termeni de origine engleză, prin utilizare frecventă, s-au impus în uz. Astfel, atestăm în domeniul învățământului termenii *curriculum* cu sensul „programă la o anumită disciplină”, *grant* „sumă de bani acordată pentru un anumit program sau proiect în diverse domenii de activitate; subvenție”, *item* (accentuat greșit *item* de majoritatea cadrelor didactice, deși accentuarea corectă e *itém*) „temă, element constitutiv al unui test, chestionar etc. cu o notă specifică în cadrul unei probleme, referindu-se la un fragment strict determinat și unic al acesteia” etc.

Se știe că împrumutul este rezultatul unui proces, iar forma sa depinde de elementele care participă la acest proces. Împrumutarea este procesul, lupta dintre cerința sistemului și caracteristicile cuvântului străin, iar împrumutul este rezultatul procesului. Integrarea totală a unui cuvânt este rezultatul acțiunii convergente dintre cerințele sistemului și notele convenabile din complexul fonetic, din cuvântul limbii-sursă. Odată încadrat în sistemul unei limbi, elementul nou nu mai contează ca un „împrumut”, ci se rânduiește între cele vechi și își motivează existența prin opozițiile pe care le realizează față de celelalte cuvinte. De aceea considerăm că e de datoria specialiștilor de a supraveghea intrarea și acceptarea unor astfel de termeni, fiind necesară, într-o oarecare măsură „stoparea neologismelor, care îneacă, în domeniul profesiunilor, terminologia românească” [8, p. 78].

Referințe bibliografice

1. Berejan, Silviu, *Includerea termenilor științifici și tehnici în dicționarele generale// Terminologia în România și în Republica Moldova*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000.
2. Berejan, Silviu, *Terminologia tehnico-științifică internațională în dicționarele naționale generale// Terminologia și limbaje specializate*, ediția a II-a, Chișinău, Centrul Național de Terminologie, 2000.

3. Corlăteanu, Nicolae, *Termenii de specialitate în procesele de neologizare*// Terminologia și limbaje specializate, ediția a II-a, Chișinău, Centrul Național de Terminologie, 2000.
4. Coseriu, Eugenio, *Introducere în lingvistică*, Cluj, Editura Echinox, 1999.
5. Dârul, Alexandru, *Acomodarea grafică a împrumuturilor lexicale recente în limba română*// Terminologie și limbaje specializate, ediția a III-a, Chișinău, 2001.
6. Druță, Inga, *Magia cuvântului*, Chișinău, 2009.
7. Ploae-Hanganu, Mariana, *Terminologia și limba comună (Pentru o bază de date terminologice)*// Limba română, București, 1992, nr. 9, p. 479-490.
8. Onofraș, Maria, *Aspecte ale terminologiei ocupațiilor în Republica Moldova*// Terminologia în România și în Republica Moldova, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000.
9. Pușcariu, Sextil, *Limba română*, Vol. I, București, Editura Minerva, 1976.
10. Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura ALL Educational, 2001.

Universitatea de Stat
„Alec Russo” din Bălți

**LEXICOGRAFUL ANTON BORȘ
LA 80 DE ANI**

Activitățile științifice ale domnului Anton Borș se axează pe mai multe direcții. Una dintre cele mai importante este activitatea lexicografică. Ne propunem să trecem în revistă câteva dintre cele peste 30 de dicționare, al căror autor este, în special cele pe care le-am găsit în biblioteca personală.

Având o excepțională pregătire și o experiență lexicografică îndelungată, dobândită prin activitatea științifică la Institutul de Filologie, mai ales în munca de alcătuire, redactare și revizuire a câtorva zeci de dicționare, Anton Borș ne-a oferit un „instrument” deosebit de util pentru orice vorbitor – dicționarele, în aceeași măsură reprezentative pentru tezaurul creativ al gândirii și sensibilității poporului român.

În plan cronologic, amintim de la început *Dicționarul tehnic rus – moldovenesc*, Chișinău, Lumina, 1967. Lucrarea este destinată elevilor, precum și celor care studiau la acel timp în școlile profesional-tehnice. La elaborarea lui s-a ținut cont de frecvența și importanța fiecărui termen întâlnit în literatura de specialitate, presa periodică, manuale etc. Fiind un instrument indispensabil formării spiritului organizat al omului, orice dicționar, dar mai ales acesta, pune în lumină bogăția de termeni și nu avea la timpul respectiv precedente în lexicografia noastră. În această accepțiune, dicționarul despre care vorbim își accentuează rolul educativ și formativ în domeniul limbii.

Printre titlurile care se găsesc pe rafturile bibliotecii noastre menționăm și *Dicționarul explicativ al limbii moldovenești* (DELM). În 1977 apare primul volum, iar în 1985 al doilea. Dl A. Borș a colaborat la ambele volume. DELM-ul și-a propus să înregistreze cuvinte și expresii din toate stilurile funcționale ale limbii române, să delimiteze și să definească sensurile, proprii și figurate, dezvăluind astfel structura semantică a unităților de vocabular. Lucrarea se bazează pe principiile teoretice și pe bogata experiență a lexicografiei românești și a celei străine. Cum era de așteptat, informația despre cuvinte este extrem de importantă și în acest scop autorii au organizat redactarea materialului folosind criteriul grupării cuvintelor în clase care includ în același timp informații semantice, derivative și tematice. Dicționarul este o lucrare normativă, mai degrabă un îndreptar pentru folosirea corectă, în scris și în vorbire, a sensurilor și formelor cuvintelor din punctul de vedere al normei limbii.

Lista de cuvinte în vol. I însumează 60 000 de intrări și 20 000 de unități frazeologice. Volumul II conține 29 300 de cuvinte. Un alt aspect caracteristic acestui dicționar (în special vol. II) îl reprezintă verbele care figurează în forma firească a infinitivului, deoarece forma trunchiată dată până atunci în dicționare nu permitea evidențierea specificului lor. La fel și verbele, considerate tradițional reflexive, și-au găsit o tratare deosebită. De exemplu, *a duce* și *a se duce*.

Continuăm cu un alt dicționar al cărui coautor este dl Anton Borș – *Dicționar ortografic cu elemente de ortoepie*, Chișinău, 1978. A fost elaborat în baza normelor ortografice existente la vremea respectivă. Fiind conceput ca o lucrare normativă a limbii române, include pe lângă cuvântul-titlu și indicații despre accent, forma de plural, forma de genitiv și date despre numărul de silabe ale cuvintelor.

Nu putem trece cu vederea nici *Dicționarul rus-moldovenesc* în 3 volume, Chișinău, 1986 și următorii, al cărui coautor și redactor responsabil este dl Anton Borș. În condițiile de atunci a devenit o necesitate imperioasă elaborarea unui dicționar normativ rus-român de proporții, cu un vocabular bogat, cu o reflectare detaliată a semanticii cuvintelor, cu o frazeologie amplu prezentată și cu traduceri adecvate în limba română. Lucrarea este meritorie și prin faptul că vine în sprijinul tuturor celor care studiază limbile română și rusă, ajutându-i, totodată, să înțeleagă tradițiile și mentalitatea celor două popoare și constituie un instrument de lucru indispensabil traducătorilor, și nu numai, oferindu-le tuturor posibilitatea să găsească o versiune literară mai exactă a textului tradus.

Demn de amintit este și *Dicționarul rus-român*, Chișinău, 1999 elaborat în colaborare cu regretatul Ion Zaporojan. Lucrarea conține 17 000 de cuvinte din lexicul uzual al limbii ruse, expresii frazeologice cu traducerea lor adecvată în limba română.

Bogata activitate a dlui A. Borș în domeniul lexicografiei continuă cu *Dicționarul român-rus sinonimizat*, Chișinău, 2005, conceput în 2 volume, unde Domnia Sa este autor și redactor coordonator. Autorii își puneau mari speranțe în viitorul acestui dicționar, dar din păcate, realitatea crudă a dezmințit încrederea lexicografilor. Volumul 2 nu a mai apărut, din lipsă de mijloace financiare. *Dicționarul român-rus sinonimizat* însumează în fond două dicționare – unul de traducere a cuvintelor din limba română în limba rusă și altul de sinonime. În prefața lucrării dl Borș menționează că dicționarul are un caracter de pionierat, ideea sinonimizării aparținându-i, sugerată parțial de *Dicționarul italian-român*, 1983. Credem că nu vom exagera dacă afirmăm că prin modul în care a fost conceput dicționarul, prin bogăția expresiilor frazeologice, a sinonimelor, lucrarea poate fi considerată o realizare originală, un model în domeniul lexicografiei bilingve, atât românești, cât și străine. Datorită calităților sale incontestabile și a modului extrem de serios și profesionist în care a fost alcătuită, lucrarea merită o atenție deosebită. Tipărirea volumului II în acest sens este mai mult decât necesară.

Dr. Anton Borș ne mai bucură sufletul și astăzi cu lucrări noi, minunate, și anume *Micul dicționar de cuvinte și expresii celebre*, Chișinău, 2009. Lucrarea cuprinde „un strop” din marele ocean al înțelepciunii omului, al moralității acestuia. „Cuvintele

și expresiile lansate odată de marii gânditori ai lumii, inclusiv de cei români – Miron Costin, D. Cantemir, M. Eminescu, Gr. Vieru, M. Cimpoi etc. – spune autorul în prefață, – le-am selectat la îndemnul inimii, din diferite surse”.

Anton Borș este un iscusit și pasionat observator al fenomenelor de limbă. O viață întreagă a păstrat cu devotament pasiunea pentru culegerea de material factic bogat, variat și edificator. Acest interes de observator al limbii caută să-l trezească și colegilor săi, or, cum spunea marele Sextil Pușcariu, la temelia oricărei descoperiri stă observarea atentă și îndelungată a fenomenelor de limbă. Așa a apărut cartea „Cuvintele, câte-s ele”, Chișinău, 1982, o comoară de cuvinte adunate într-o cărțuie destinată curioșilor care vor să afle ce este cuvântul, câte cuvinte are o limbă, cum apar și mor cuvintele etc.

Bineînțeles, lista lucrărilor semnate de dl A. Borș cuprinde și alte titluri. Aici ne-am limitat doar la acestea.

În concluzie vreau să menționez că dl A. Borș rămâne a fi un mare lexicograf, cel care ne transmite lumina cărții în cugetul nostru prin intermediul cărților sale, pe care ni le pune la dispoziție cu regularitate.

La împlinirea onorabilei vârste de 80 de ani, îi aducem în dar florile recunoștinței. Să trăiți, că acum ne trebuieți mai mult ca oricând. Vă dorim multă sănătate și putere de muncă în activitatea pe care o desfășurați. Să vă învrednicească Dumnezeu cu zile fericite, iar binele din lume să-și facă cale spre Dvs.

Maria Onofraș
Institutul de Filologie
(Chișinău)

UN SPECIALIST ÎN ROENTGENOGRAFIA SUNETULUI ROSTIT

Doctorul habilitat în filologie, cercetătorul științific principal de la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, George Gogin, a ajuns la venerabila vârstă de 80 de ani. A fost primul, la noi, specialist în fonetica experimentală, iar prin cunoașterea din interior a sunetelor vorbirii, a fost și un harnic, dar și competent cultivator și propagator al rostirii corecte, exemplare, expresive a cuvântului prin cărțile publicate, prin activitatea de instruire a crainicilor de la radio și televiziune, a actorilor de la teatre, prin cursurile speciale de fonetică și ortoepie, ținute în calitate de profesor-cumular, timp de mai mulți ani, la Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Dar în același timp, tot acum, sărbătoritul nostru își adună cei 57 de ani de activitate generală dintre care cei 50 de ani de muncă neîntreruptă în calitate de cercetător științific la Institutul de Limbă și Literatură (ulterior devenit Institutul de Lingvistică, apoi Institutul de Filologie) al Academiei de Științe din Moldova. Fiind angajat în 1961, îndată după terminarea aspiranturii la Moscova, George Gogin parcurge toate treptele carierei de cercetător: de la cercetător științific inferior (apoi superior, coordonator) până la cercetător științific principal (1961-2011). Din 2012 activează în calitate de consultant științific.

În anii 2005-2009, concomitent cu munca de cercetare, deține postul de șef al Catedrei de limba română de pe lângă Centrul de pregătire a doctoranzilor din cadrul Academiei de Științe a Moldovei.

Toată activitatea științifică de o viață și-a consacrat-o cercetărilor fonetice. Pe lângă alte merite pe care, fără îndoială, le are, e și meritul dlui Gogin de a fi îmbrățișat un domeniu de cercetare, de care rar lingvist să se lase atras cu ușurință sau, altfel spus, rar lingvist care să știe a beneficia de serviciile pe care i le-ar putea aduce fonetica în investigațiile științifice de tot felul în orice alt compartiment al limbii, nemaivorbind de scrierea literară corectă, de rostirea exemplară (cum ar spune-o E. Coșeriu), expresivă, estetică, inteligibilă.

Fiind licențiat în filologie, George Gogin a intuit, probabil, de la bun început, alături de Iosif Popovici (1876-1928), primul specialist român în fonetica experimentală,

(care spunea) că „*filologie fără fonetică nu există și nici nu se poate concepe*”. A ținut cont, desigur, și de spusele profesorului Universității „M. V. Lomonosov” din Moscova R. A. Budagov, citez: „*Sunetele vorbirii reprezintă nu numai niște unități lingvistice aparte, ci și un mod de existență a limbii*”. Dar încă Wilhelm von Humboldt (1767-1835), lingvist comparativist, cunoscut teoretician și filozof al limbii, era ferm convins că „*De la fonetică trebuie să se înceapă cercetarea științifică a oricărei limbi*”.

George Gogin s-a născut la 30 iulie 1932 în Schinoasa-Vale, suburbie a Chișinăului, pe atunci județul Lăpușna. Părinții, Mihail Gogin și Domnica Mihălaș, au fost agricultori, buni gospodari și buni creștini. Pe pământurile lor, trecute după 1944 de către puterea sovietică în proprietatea statului, au fost construite blocuri de locuit cu multe etaje.

În anul 1939 se înscrie în clasa întâi la școala primară din localitate. Dar în 1940, odată cu venirea rușilor, a fost nevoit să repete clasa din cauza alfabetului chirilic impus peste noapte, a limbii ruse și din cauza „necesității” însușirii altor nuanțe educaționale. Școala de 7 ani o face în Schinoasa-Deal, o altă mahala a suburbiei.

Toți acești ani de școală au fost ani grei, ani vitregi: războiul, deportările, desproprietărea țaranilor și înscrierea lor cu forța în colhozuri, foametea organizată din anii 1946-1947.

După atâția ani grei și atât de colorați în evenimente negative, după 7 clase terminate, unde să se ducă copiii, dacă nu la un colegiu sau la o școală de meserii, pentru a căpăta cât mai curând o profesie, un loc de muncă și cât de cât o sursă de existență. De aceea George Gogin intră la Școala de Medicină de 2 ani de pe lângă Spitalul Costiujeni, nu departe de Schinoasa, după care, cu studii medicale medii terminate, lucrează un an de zile în calitate de asistent medical.

Dar între timp, vremurile sub care ne aflăm s-au mai limpezit, s-au mai așezat, cum ar spune-o țaranul, și atunci George Gogin a hotărât să-și continue studiile la o instituție de învățământ superior conform destinației. De data aceasta însă, alege nu medicina, ci filologia, și în 1951 intră la secția de limbă și literatură română („moldovenească”) a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Visa să devină profesor.

Erau tocmai timpurile când școlile din republică, mai ales cele din raioanele de sud, duceau lipsă de cadre didactice. Dar și acei puțini profesori școlari care mai erau își continuau studiile la vreo facultate, la secția cu frecvență redusă. Nu întâmplător deci George Gogin, în 1955, cu studii superioare terminate, este repartizat și numit în postul de director la Școala Medie din satul Sadaclia, raionul Basarabeasca.

După 3 ani de lucru în școală, se întoarce la Chișinău, unde, în 1957, susține examenele la doctoratură (aspiratură) pe lângă Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe din RSSM. La îndrumarea doctorului habilitat în filologie Rajmund Piotrowski, șeful sectorului de dialectologie, pleacă la Moscova, la Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez”, unde, sub conducerea profesorului V. A. Artiimov, face experiențe în Laboratorul de Fonetice Experimentală, la aparate de înaltă precizie, în vederea stabilirii inventarului de consoane în limba română. Pentru că „*o consoană are existență în sine, căci sensul cuvintelor se schimbă în funcție*

de modificarea consoanelor”, spunea cărturarul din vechea Indie Panini (sec. V-VI î.Hr.) în a sa gramatică sanscrită. (Să exemplificăm cu cuvinte din limba română: *doamnă* – *toamnă*, *brună* – *prună*, *ger* – *cer* ș.a.). Iar prin anii 1950-1960 ai secolului trecut unii lingviști de la noi, dar și din România, susțineau ideea existenței în limba română a corelației fonologice a consoanelor palatalizate și nepalatalizate după modelul / sub influența limbii ruse, stabilindu-se astfel un număr de 37 de consoane. George Gogin, prin experiențe, stabilește un inventar de 22 de consoane în limba română. Cât privește așa-numitele consoane palatalizate, ele sunt dezmințite de prezența unui [i] final redus (*lup* – pl. *lupi*) originar (lat. *lupus* – pl. *lupi*), care, la forma hotărâtă a pluralului substantivelor, trece în [i] plenison (*lupii*, *lupilor*).

Aceasta a fost problema discutată, rezolvată și susținută în 1963 la Moscova în teza de doctorat (candidat în științe filologice) cu tema: „*Analiza spectrală și radiologică a consoanelor nepalatalizate și palatalizate în legătură cu [i] final în limba moldovenească*”, dar și în monografia „*Consoanele limbii literare moldovenești. (Studiu de fonetică experimentală)*” (Chișinău: Cartea Moldovenească, 1969, 312 p.), publicată ulterior pe baza tezei.

În 2000 susține a doua teză, de doctor habilitat în filologie, pe tema: „*Problema devocalizării hiatului în limba română. (Studiu de fonetică experimentală)*”. În această teză, dar și în monografia cu aceeași denumire (Chișinău, 2004, 290 p.), și în alte monografii de autor („*Vocalele în hiat binar în limba moldovenească*”, Chișinău: Știința, 1986, 208 p.; „*Diftongii ascendenți. (Studiu de fonetică experimentală)*” (Chișinău, 2006, 152 p.), autorul supune cercetărilor îmbinările vocalice din limba română (diftongi, triftongi, vocale în hiat: binar, ternar, cvadrinar, cvintinar) ca pe niște mijloace fonice foarte importante, pe care rar limbă care le are, dar care transmit limbii române cantabilitate, melodicitate, expresivitate, eleganță și suplețe, și, am mai adăuga noi, noblețe ca limbă romanică, ce vine din Munții Latinei. Poetul George Sion a găsit cele mai alese epitete pentru a glorifica caracterul ei muzical: *Mult e dulce și frumoasă / Limba ce-o vorbim / Altă limbă armonioasă / Ca ea nu găsim*. În același timp, George Gogin ne avertizează că în vorbirea accelerată, neîngrijită, neliterară aceste îmbinări vocalice își pierd din muzicalitate, din calitatea lor vocalică, astfel hiatul diftongându-se (*social* > *soceal*; și *a început* > *ș-a-nceput*), iar diftongii devenind monoftongi (*greșeală* > *greșală*; *seară* > *sară*). În felul acesta slăbește ortofonia, se diminuează structura ritmică, melodică și intonațională, limba română pierde din esteticul, pitorescul rostirii, expresivitatea, claritatea cuvântului.

Corectitudinea, expresivitatea și claritatea cuvântului rostit au fost promovate de către sărbătoritul nostru și în alte cărți, ale căror denumiri vorbesc de la sine: „*Studiu de ortoepie moldovenească (pe baza cercetărilor de fonetică experimentală)*” (Chișinău: Știința, 1977, 180 p.), dată la topit de către cc al pcm și suprimată din librării într-un tiraj de 3.160 de exemplare; *Ortoepia limbii literare* (Chișinău: Știința, 1991, 260 p., tiraj: 6.885); *Ortoepia* (Chișinău: Știința, 2001, 288 p., tiraj: 100).

George Gogin a publicat circa 100 de lucrări științifice, inclusiv 12 cărți (monografii, manuale, dicționare), 9 din ele semnate de unul singur, iar 3 – în calitate de coautor, vorba fiind de manualul *Limba moldovenească literară contemporană. Vol. 2. Fonetica și morfologia* (Chișinău: Editura Lumina, 1970, 480 p.), manualul *Dialectologia moldovenească* (Chișinău: Editura Lumina, 1978, 260 p.), *Dicționarul dialectal. Cuvinte, sensuri, forme. Vol. I-V* (Chișinău: Editura Știința, 1985-1986, 1308 p.).

A participat cu comunicări, fiind invitat la mai multe întruniri științifice (congrese, conferințe, simpozioane) unionale (Moscova, Kiev, Minsk, Vilnius), regionale, interuniversitare (Cernăuți, Chișinău) ș.a.

Ar fi de menționat, în mod special, participările dlui Gogin, ca recunoscut fonetician, la *Cel de-al VI-lea Congres Internațional al Foneticienilor* (Praga, 1967), la *Cel de-al XIII-lea Congres Internațional de Filologie Romanică* (București, 1968), la *Conferința Științifică Unională în memoria profesorului fonetician Gheorghii Torsuev* (Moscova, 1984-1988, 5 ani la rând în aprilie, de data aceasta împreună cu semnatul acestor rânduri și cu regretatul Alexei Cenușă).

În încheiere, noi, colegii de breaslă, în mod special foneticienii, îi dorim mulți ani înainte, multă sănătate, bucurii și noi succese în activitatea Domniei Sale în calitate de sanitar al rostirii literare exemplare.

* * *

La 31 iulie 2012 Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei a organizat o Conferință Științifică, consacrată omagierii fonetistului-experimentalist George Gogin la cei 80 de ani ai săi de la naștere. Conferința a fost moderată de Vasile Bahnaru, dr. hab., directorul Institutului de Filologie. Un mesaj de salut a rostit dna Mariana Șlapac, dr. hab., vicepreședinte al AȘM. Apoi au fost prezentate comunicările: *George Gogin – octogenar* de Vasile Pavel, dr. hab.; *Un fonetist-experimentalist de marcă* de Nicanor Babâră, dr. hab.; *Un împătimit de sunetul rostit* de Vladimir Zagaevski, dr. în filologie. Cu luări de cuvânt au mai participat: acad. Haralambie Corbu, acad. Mihail Dolgan, acad. Mihai Cimpoi, dr. hab. Alexandru Dâru, dr. Nina Corcinschi, dr. Gabriela Frunză ș. a.

Bibliografie selectivă

A. Monografii

1. *Consoanele limbii literare moldovenești (Fonetica experimentală)*. – Chișinău: Cartea Moldovenească, 1969, 312 p.
2. *Studiu de ortoepie moldovenească (Pe baza cercetărilor de fonetică experimentală)*. – Chișinău: Știința, 1977, 180 p.
3. *Vocalele în hiat binar în limba moldovenească*. – Chișinău: Știința, 1986, 208 p.
4. *Limba moldovenească vorbită. Texte*. – Chișinău: Știința, 1989, 152 p.

5. *Ortoepia limbii literare*. – Chișinău: Știința, 1991, 262 p.
6. *Ortoepia*. – Chișinău: Știința, 2001, 288 p.
7. *Problema „devocalizării” hiatului în limba română (Studiu de fonetică experimentală)*. – Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2004, 290 p.
8. *Limba română spontană. (Studiu și texte)*. – Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al UPS „Ion Creangă”, 2004, 192 p.
9. *Fonetica limbii române literare contemporane. (Studiu de fonetică experimentală)*. Vol. I. – Chișinău: Agenția de publicitate „Jolea S.” Î. I., 2006, 152 p.

B. Colaborări la lucrări colective

1. *Limba moldovenească literară contemporană*. Vol. II. *Fonetica și morfologia*. – Chișinău: Lumina, 1970, 480 p.
2. *Dialectologia moldovenească*. – Chișinău: Lumina, 1976, 260 p.
3. *Dicționar dialectal. (Cuvinte, sensuri, forme)*. Vol. I-V. – Chișinău: Știința, 1985-1986, 1308 p.

Vladimir Zagaevschi
Universitatea de Stat din Moldova
(Chișinău)